

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Харківська обласна Мала академія наук
Харківської обласної ради»

Відділення літературознавства, фольклористики та мистецтвознавства
Секція: теорія, історія мистецтв та арткритика

СУЧАСНИЙ ПАТРІОТИЧНИЙ ПЛАКАТ ЯК АРТСУПРОТИВ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ

Роботу виконала:

Корнієнко Софія Олександрівна,
учениця 10 класу Комунального закладу
«Харківський науковий ліцей
“Обдарованість”» Харківської обласної
ради

Наукові керівники:

Литвиненко Валентина Вікторівна,
вчителька української мови та літератури,
спеціалістка вищої категорії, вчителька-
методистка;

Хребто Тамара Степанівна,
вчителька мистецтва Комунального
закладу “Харківський ліцей №144
Харківської міської ради”, спеціалістка
вищої категорії, вчителька-методистка,
кандидатка педагогічних наук

СУЧАСНИЙ ПАТРІОТИЧНИЙ ПЛАКАТ ЯК АРТСУПРОТИВ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ

Корнієнко Софія Олександрівна, Харківське територіальне відділення МАН України; Комунальний заклад «Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради»; Комунальний заклад «Харківський науковий ліцей “Обдарованість”» Харківської обласної ради, 10 клас; м. Харків.

Хребто Тамара Степанівна, учителька мистецтва Комунального закладу «Харківський ліцей №144 Харківської міської ради», спеціалістка вищої категорії, учителька-методистка, кандидатка педагогічних наук.

Литвиненко Валентина Вікторівна, учителька української мови та літератури, спеціалістка вищої категорії, вчителька-методистка

У роботі надано визначення поняттю “плакат”, розглянуто етапи його розвитку та вплив патріотичного плакату на формування громадянської позиції. Презентовано творчість майстрів графічного дизайну (А. Ярмоленка М. Гончарова, М. Коваленка, М. Шилімова, К. Лісової, А. Бухарської); досліджено особливості плакату за його видами, функціональним призначенням, художніми прийомами та технічними засобами виконання.

Зроблено спробу класифікації та мистецького аналізу сучасних патріотичних плакатів М. Шилімова та Н. Тітова, автори яких надали нам можливість живого спілкування в інтерв'ю з ними та продемонстрували нам в графічних роботах своє бачення справжнього образу «руського міра» – образу жаху війни, розрухи, насильства та брехні.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в період війни Росії з Україною був здійснений оглядовий мистецтвознавчий аналіз патріотичного плаката як окремого різновиду графіки та досліджено мистецтво двох талановитих авторів графічного дизайну, які в своїх творах трансформують глибокі історичні коди ідентичності українського народу в її національній символіці та розкривають вагому роль сучасного патріотичного плакату як домінуючого елемента консолідації українського народу в історичних умовах війни з Росією.

Ключові слова: інформаційна війна, соціальний проєкт, патріотичний плакат, національна ідентичність, образи, символи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПЛАКАТА_ЯК РІЗНОВИДУ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	7
1.1. Історія зародження плаката як різновиду графічного мистецтва.....	7
1.2 Історія виникнення інформаційних плакатів про війну	10
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПЛАКАТІВ НА ВОЄННУ ТЕМАТИКУ	14
2.1. Характеристика тематичного спрямування плакатів про російську- українську війну	14
2.2. Національні образи та символи в плакатах про війну	19
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ ПЛАКАТ У БОРОТЬБІ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	23
3.1. Патріотичні плакати Микити Шилімова.....	23
3.3 Вивчення сприйняття сучасного патріотичного плаката молоддю	27
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ.....	37

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні по всьому світу тривають глобальні військові конфлікти, які мають серйозний вплив на життя людей і регіональну стабільність. Інформаційні плакати можна використовувати для підвищення обізнаності громадськості про ці події, просування мирних послань і закликів до припинення насильства. Плакати про війну можуть служити засобом підвищення обізнаності про важливість миру, толерантності та взаєморозуміння. Вони допомагають розвинути свідоме ставлення до насильства та конфліктів, сприяти мирним методам прийняття рішень та побудові гармонійного суспільства.

Сучасні плакати відіграють ключову роль у показі міжнародній спільноті подій, які розгортаються в Україні від часу російського військового вторгнення. Таким чином, стає нагальною потреба аналізувати творчий внесок українських графіків, художників та інших творців, чії роботи відображають реакцію на агресію. З початку війни українське суспільство пройшло через різні етапи адаптації до нової реальності, що включало піднесення національного духу та згуртування для захисту власної незалежності і прагнення до перемоги. Плакат завжди виконував різноманітні ролі – від інформування до естетичного задоволення, від реклами до пропаганди. У сучасних умовах воєнного конфлікту функції плаката еволюціонували, а художники продовжують відтворювати військову дійсність та нову українську реальність через свої твори. Плакат зараз служить не лише як мистецький вияв, а й як засіб для обміну думками, ідеями та мобілізації глобальної спільноти до дій.

Мета дослідження: виявити та дослідити особливості сучасного патріотичного плаката як зброї у інформаційній боротьбі проти російської агресії.

Відповідно до визначеної мети було поставлено такі **завдання:**

- **проаналізувати** джерельну базу еволюції графічного мистецтва, а саме його різновиду українського плаката;

- **здійснити** загальну характеристику тематичного спрямування сучасних українських плакатів про російську-українську війну;
- **дослідити** вплив сучасного патріотичного плакату на формування національних цінностей українського народу в період визвольної боротьби українського народу;
- **взяти інтерв'ю та здійснити** мистецький аналіз творчості харківських майстрів сучасного українського патріотичного плаката Микити Шилімова та Нікити Тітова;
- **виявити** художньо-образні та жанрово-стилізовані особливості сучасного українського патріотичного плаката;
- **організувати** експериментальне онлайн-опитування (анкетування) про сприйняття сучасного українського патріотичного плаката молоддю та проаналізувати його результати.

Об'єктом дослідження є сучасний плакат про війну.

Предметом дослідження є тематика та художні особливості сучасного патріотичного плаката.

Методи дослідження. У процесі написання використовуються методи загальнонаукового аналізу та синтезу, а також порівняльно-історичний, аналітичний методи викладу матеріалу, що дає змогу досліджувати явища та події, показувати зв'язки, закономірності їх розвитку, образно-стилістичний і композиційно-конструктивний методи для виявлення стильових ознак, художніх засобів, технік в авторських підходах дизайнерів; інтерв'ю, анкетування.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в період війни Росії з Україною був здійснений оглядовий мистецтвознавчий аналіз патріотичного плаката як окремого різновиду графіки та досліджено мистецтво двох талановитих авторів графічного дизайну, які в своїх творах трансформують глибокі історичні коди ідентичності українського народу в її національній символіці та розкривають вагому роль сучасного патріотичного плакату як домінуючого елемента консолідації українського народу в історичних умовах війни з Росією.

Структура і обсяг роботи. Структура роботи зумовлена метою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПЛАКАТА ЯК РІЗНОВИДУ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Історія зародження плаката як різновиду графічного мистецтва

Плакат як витвір мистецтва втілює в собі дух часу, а авторський плакат є найближчим до мистецтва, оскільки служить переважно особистому самовираженню митця. Формулювання визначення плаката, надане дизайнерами-практиками, є доцільним, оскільки «інформація зводиться до чіткої візуальної формули, що пропонує сучасникам висновки та конкретні дії» [1].

Плакат – це вид друкованої графіки, але його важко віднести до одного з різновидів, тому що він утворює окрему і належну категорію плакатної графіки, яка виконується в різних графічних і живописних техніках за проектами художника [5]. Оскільки тип плаката постійно проходить нові етапи розвитку, немає чіткого визначення, яке б описувало всі його властивості та функціональні характеристики. Плакат – це графіка, стисле видиме зображення на аркуші паперу, що супроводжується текстом; це також різновид образотворчого мистецтва, що виконує візуальне завдання, найчастіше є знаряддям агітації та пропаганди, рекламою, оголошенням, розміщеним в громадських місцях з метою ознайомлення тощо [11]. Загальна словникова енциклопедія дає таке визначення: «Плакат – це оголошення, реклама або гасло у формі художнього відбитка, графіки чи малюнка, виготовленого за проектом художника, зазвичай збільшеного розміру та розміщеного в громадському місці» [6].

Плакати можна розділити на такі види: рекламні, соціальні, культурно-просвітницькі. Агітаційні плакати поділяються на агітаційні та політичні картини» [5]. Загалом, як засоби реклами агітаційні плакати поділяються на: комерційні, політичні та соціальні.

Історія виникнення плаката та його роль в суспільстві, як точного барометра віддзеркалення історичного часу. Особливості, функціонування та

суспільна потреба в плакаті – ці питання належать до наукової проблематики, яка постійно піднімалася та продовжує підніматися фахівцями, дослідниками, спеціалістами багатьох галузей візуальної культури, образотворчого мистецтва передусім графіки та згодом – графічного дизайну.

Свій слід у графічному дизайні, зокрема для мистецтва плаката, залишили П. Пікассо, С. Далі, Х. Міро, Тулуз-Лотрек, які прагнули до сильних виразних засобів, тому плакатна графіка стала їм в нагоді [1].

У ХХ столітті плакати стали одним із важливих компонентів реклами та промислової графіки і разом з книгами, газетами та журнальною продукцією, фірмовими знаками, упаковкою, сувенірами та рекламною продукцією сформували промислову графіку та графічний дизайн, стали рушійною силою у комерційній та промисловій сферах, а також рушіями культури, спорту та пропагандистської діяльності в багатьох країнах світу [6].

Українка Ольга Лагутенко досліджувала плакатний дизайн у контексті графічного дизайну першої третини ХХ століття. Метод простої площини, зумовлений особливостями тогочасної техніки відтворення плакатів, згодом допоміг плакатистам підкреслити особливі художні якості сучасних декоративних кольорових площин і отримав перевагу у плакатистів цього періоду. Пізніше воно було перенесено на інші засоби візуальної комунікації, особливо книжкову графіку [5].

В Україні, Польщі на початку ХХ століття з відродженням національної ідентичності в мистецтві та освоєнням унікальних пластичних мов у розвитку мистецтва виникли два суперечливі процеси – інтернаціоналізація та активізація національних рухів. Цілковита залежність графіків від влади у 1930-х роках, особливо в Україні, призвела до регресивного процесу в українському мистецтві, внаслідок чого найпоширенішими видами пролетарського мистецтва стали плакат і оформлення книжок, оскільки за своєю природою вони найкраще підходять для спілкування з масами та способів поширення державних ідей.

У 1941–1945 рр. відбулось безумовне домінування воєнного, патріотичного плаката, часто у формі дошкульної політичної карикатури на

нацистів та їх прибічників. У цей період на теренах України плакат був спрямований на самопрезентацію та легітимацію політичних режимів (радянського, нацистського), держав (Німеччини, Угорщини, Румунії), українського національно-визвольного руху під проводом ОУН та УПА.

1945–1950-ті рр. – плакат перетворюється на станкове зображення з написом-лозунгом, стає подібним до «парадних», ідеалізованих форм відображення дійсності. Наприкінці 1950-х – на початку 1980-х рр. основними темами плакатів були прославляння партії, заклики до реалізації її внутрішньої і зовнішньої політики, «боротьба» за мир у всьому світі, зміцнення дружби між народами, пропаганда комуністичної моралі тощо [22].

Плакат є також об'єктом наукових досліджень вітчизняних учених: А. Авраменка, А. Будника, Т. Галькевича, О. Гладуна, Л. Гутника, О. Донця, Н. Кушнарєнка та інших.

Харківський плакатист і педагог В. Шевченко у виданні «Композиція плаката» розглядає становлення, розвиток та художні особливості плакатного мистецтва. Робота містить ілюстровану інформацію про твори провідних українських плакатистів та їхніх учнів, підтверджуючи думку про наявність глибоких традицій плакатного мистецтва в Україні [29]. Основоположники модерного художнього процесу намагалися відмовитися від шляху розвитку художньої творчості в ХІХ столітті і, таким чином, шукали нові основи для сучасного мистецтва.

Питання еволюції образотворчого мистецтва, зокрема українського плаката, у зв'язку із розвитком комп'ютерних технологій висвітлює Л. Турчак у дослідженні «Еволюція образотворчого мистецтва в незалежній Україні». Розглядаючи історію української графіки ХХ ст., авторка детально зупиняється на 90-х рр. ХХ ст., коли вітчизняний дизайн посилюється «тенденціями ідейних пріоритетів» [27, с.9] і художники-графіки починають освоювати техніки й комп'ютерні технології. Дослідниця зазначає, що ознаки нового часу безпосередньо впливають на розвиток вітчизняного плакатного мистецтва, котре

зосереджує «увагу на актуальних проблемах та важливих соціальних завданнях, віддзеркалюючи соціокультурні процеси [27, с.10]».

Мистецтво плаката від часів становлення привертало увагу багатьох вітчизняних та іноземних дослідників й мистецтвознавців. Наприклад, Я. Тугенхольд у статті 1928 року характеризував провідні напрямки тогочасного актуального європейського плаката [30]. Проте на сьогодні фундаментальних праць, де б у повному обсязі висвітлювали це питання, обмаль. Переважно публікації із цієї тематики обмежувались роботами альбомного характеру з вступними статтями або монографічними дослідженнями про окремо взятих митців, які в своїй творчості звертались до плаката. Більшість науковців-мистецтвознавців приділяють увагу таким видам плакатної продукції як агітаційний, політичний, антивоєнний плакат. В останні роки зростає кількість публікацій, присвячених культурологічним напрямкам. Наразі бракує досліджень таких видів плаката, як соціальний, видовищний та патріотичний.

Аналіз літератури дозволив дійти висновку, що з даної проблеми є ряд маловивчених і які потребують подальшого дослідження. Сказане стосується і дослідження загальних тенденцій розвитку галузі на окремих історичних етапах, окремих видів і жанрів плаката.

Для сучасних українських плакатів характерними є патріотична тематика, що відображає ключові події сьогодення України. Це включає прагнення країни до інтеграції з Європейським Союзом, події Революції Гідності, сучасний конфлікт з Росією, а також важливі соціальні питання, а саме: екологічні виклики, промоція здорового способу життя та боротьба з корупцією.

1.2 Історія виникнення інформаційних плакатів про війну

Політичні плакати – особливий вид інформаційного видання, що використовується для передачі інформації, пов'язаної з військовими конфліктами. Вони можуть служити різним цілям, зокрема мобілізації, пропаганді, підтримці збройних сил або засудженню війни [15].

Військові плакати можуть використовувати символи, пов'язані з військовою могутністю, національні символи або прапори, щоб підкреслити ототожнення з військовими цілями та цінностями.

Інформаційні плакати про війну мають давню історію, яка почалася задовго до нашого часу. Історія створення інформаційних плакатів про війну має кілька ключових етапів [3, 10, 11].

У давні часи відомості про війни поширювалися через письмові повідомлення, геральдичні знаки, символи та усне спілкування. Наприклад, посольства, листоноші, музики брали участь у поширенні звісток про перемоги відомих полководців.

З винаходом друкарства в Європі в XV столітті з'явилася можливість широкого поширення інформації. Під час таких конфліктів, як Реформація та Національно-визвольні війни, почали з'являтися перші інформаційні плакати для мобілізації та підтримки людей, військових та надання інформації про поточні події.

Під час наполеонівських війн та інших конфліктів XIX століття інформаційні плакати стали основним інструментом пропаганди та вербування. Вони розповсюджувалися по містах і селах і містили заклики вступати до війська, зображення битв і звістки про перемогу.

Перша світова війна (1914-1918) ознаменувалася неабияким розвитком інформаційного плаката. Їх використовували для підтримки військових сил, збору коштів для війни та пропаганди націоналістичних ідеалів [15].

Після Першої світової війни інформаційні плакати продовжували відігравати важливу роль у пропаганді. Вони використовують яскраві кольори, символи та емоційні образи, щоб стати більш виразними. Плакати використовувалися для мобілізації населення, поширення ідеологічних поглядів, підтримки війни [6, 24].

Під час Другої світової війни (1939-1945) інформаційні плакати широко використовувалися всіма державами, які воювали. Вони використовуються для

пропаганди, вербування, збору коштів на військові потреби, підтримання морального духу солдатів і цивільного населення.

Після Другої світової війни плакати з військовою інформацією продовжували використовувати, особливо під час холодної війни. Плакати стали ефективним інструментом пропаганди в ідеологічному протистоянні між США та СРСР. Плакати висвітлювали теми безпеки, агітації та мобілізації [15].

У сучасному світі військові плакати все ще використовуються для передачі важливих повідомлень, відзначення історичних подій, вшанування ветеранів і підтримки солдатів. Вони також використовуються для підвищення обізнаності про проблеми сучасних конфліктів, поширення інформації та підвищення обізнаності громадськості [9,14]. Наприклад, «Пам'ятаємо полеглих» – цей плакат створений для вшанування пам'яті полеглих на війні. Він містить фотографії ветеранів і наголошує на важливості не забувати жертв війни та боротися за мир.

Сучасні інформаційні плакати про війну представлені в різних стилях і підходах. Вони можуть використовувати фотографії, графіку, візуальні ефекти та сучасні методи дизайну, щоб привернути увагу аудиторії та ефективно спілкуватися з нею. Інформаційні плакати стають інструментами пам'яті та освіти, допомагають зберегти історичну пам'ять та донести важливу інформацію [10].

Враховуючи стрімкий розвиток технологій та зміни у сприйнятті інформації, інформаційні плакати про війну можуть набувати нових форм. Вони можуть поєднувати різні медіаформати, інтерактивні елементи та використовувати віртуальну реальність.

Висновки до 1 розділу

Плакат – зазвичай великорозмірне візуальне зображення (малюнок, фото або колаж), яке часто доповнюється лаконічним текстом для досягнення цілей, таких як агітація, інформування, реклама, пропаганда, інструктування або освіта. У наукових роботах переважно використовується термін “плакат”, тому в цій роботі ми також вирішили дотримуватись цього визначення як основного.

У рамках нашого дослідження будуть визначені ключові аспекти створення плаката, в тому числі його форми, образи та особливості символіки плаката, які постійно еволюціонують.

Огляд наукових робіт, присвячених еволюції європейського та національного плакатного мистецтва, демонструє зростаючу зацікавленість у цій області. Автори таких досліджень уважно вивчають тенденції розвитку суспільства та його культурних аспектів.

Військові плакати – особливий вид інформаційного видання, яке має свої особливості: інформаційна цінність, емоційна силу, політичний контекст, мобілізація та підтримку, символіка та ідентифікація. Історія створення інформаційних плакатів про війну має кілька ключових етапів [3, 10, 11]

У контексті швидкого прогресу технологій і еволюції у відчутті інформації, військові інформаційні плакати мають потенціал трансформуватися та набувати нових форм. Сучасні військові інформаційні плакати вже представляють широкий спектр стилів і методів подачі

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПЛАКАТІВ НА ВОЄННУ ТЕМАТИКУ

2.1. Характеристика тематичного спрямування плакатів про російсько-українську війну

Українські художники відчули велику відповідальність у реаліях повномасштабного російського вторгнення. Переосмисливши підходи до створення емоційних меседжів, почали використовувати оновлену концепцію і візуальні прийоми, які є чіткими і зрозумілими широкій аудиторії, привертають її увагу.

Провідною у плакатах протистояння російській агресії стає героїчна тематика, що ушляхує звитягу і подвиги українських воїнів-захисників і надихає на героїчний супротив. У творах Єлизавети Білої (Додаток А, рис.1) бійців Збройних Сил України зображено з надприродними рисами у величних і монументальних позах, що демонструє їхню героїчність. Про славне козацьке минуле нагадують твори Яни Щавінської “Борітеся – поборете!” та Анастасії Федай (Додаток А, рис.2, 3).

Головна ціль таких плакатів полягає у створенні позитивного ставлення до військових дій та формуванню єдності нації в час конфліктів. Це досягається зображенням на плакатах силуетів солдатів, готових захищати свою країну, впевнених і спрямованих у майбутнє. Автори використовують державну символіку (прапори, герби), зброю та інші традиційні символи. Прикладом таких плакатів є роботи Кривко Наталії (Додаток А, рис.4), Дайнеко Марини (Додаток А, рис.6), Новікової Діани (Додаток А, рис.5). Спостерігається чіткий акцент: прославляння (прикрашання) ЗСУ, Тероборони, Добровольчої армії. Ці плакати характеризуються дизайном, у якому притаманне реалістичне виконання графіки або фотографії з елементами та об'єктами, що висвітлюють глибинний національний зміст.

Ще українські захисники ототожнюються із сакральними цінностями, прирівнюються до богів, ангелів – як, наприклад, у плакатах Андрія Ярмоленка (Додаток А, рис.7, 8). Основні кольори: (Додаток А, рис.7) темно-зелений – уособлює внутрішню цілісність (блакитна глорія – колір миру, гармонії, споріднення душ), загалом глобальність та успішність результату; золотий символізує чистоту, справедливість, могутність. У роботі “Країна героїв” (Додаток А, рис. 8) чорний колір наштовхує нас на почуття самотності та ізоляції від навколишнього світу; червона глорія (швидке привернення уваги) спонукає до рішучості дій; жовтий – до пошуку внутрішнього спокою та емоційної рівноваги. Усі вище зазначенні деталі відсилають нас до постаті Архангела Михаїла, що за польськими історичними джерелами був гербом Києва вже в литовсько-польську добу. Зазвичай його зображували на червоному тлі з глорією над головою. У правій руці архангел тримав опущеного меча, у лівій – піхви [8]. Звідси можна сказати, що автор натякає нам на зв’язок поколінь (козаки/воїни ЗСУ) та водночас наділяє ці постаті символами, подібними до воїнів світла, сили, незалежності та справедливості, вчинки яких вважають праведними.

Близькими тематично є серія плакатів «Слава Україні» Руслана Рабенка (Додаток А, рис. 9), присвячених класикам української літератури – Т. Шевченку, Лесі Українці, І. Франку. Передача образів у форматі мемів “мілітаризованих” за допомогою зброї та військової форми служить зміцненню переможного духу військовослужбовців.

Сьогодні йде не війна Росії та України – це війна цивілізації та варварів, ельфів та орків, Зомбі та людей, свободи та ненависті. Лідером негативного образу є очільник Росії, який варіюється у різних діапазонах від демонізації до карикатурності через наділення його певними тваринними рисами чи подання як комічного персонажа. У інтерпретації його постаті доволі поширені порівняння із Адольфом Гітлером (Додаток А, рис.10), його часто зображують поруч із Гітлером/Сталіним, а то й обома диктаторами одночасно (Додаток А, рис.11); також втілюються демонізація в образі Диявола (Сатани) (Додаток А, рис.12) чи злочинця, що перебуває у розшуку (Додаток А, рис.13).

Період боротьби з російськими терористами характеризується повторенням багатьох тем. Наприклад, такі теми, як: «Насіння в кишнях окупантів», «Фашист Путін», «Русский корабль...» – повторюються у досить великій кількості різних композицій, стилів і формальних інтерпретацій. Саме цей період характеризувався вживанням ненормативної лексики у зверненнях до росіян і використанням англійської та різних європейських мов у зверненнях до країн НАТО.

Також варто зазначити, що вже з перших днів російсько-української війни набули популярності сюжети плакатів, які давали чітке розуміння окупантам, що їм не раді.

Українське суспільство однозначно сприймає російські війська як агресорів, асоційованих з фашизмом. Зображення росіян як носіїв смерті (Додаток А, рис.14) або тих, хто зустрічає свій кінець на території України від української зброї, широко представлене у візуальній культурі. Також популярною є символіка дуету «російський солдат і український соняшник», яка трактується у різноманітних інтерпретаціях від стилістики дитячого малюнка в Анастасії Антоненко (Додаток А, рис.15) до фотографічності у Юлії Трохимчук (Додаток А, рис.16).

Контрастність кольорів (чорний/червоний) містить приховану здатність викликати потужні емоції, прикладом є плакати Андрія Ярмоленка (Додаток А, рис.17, 18). Візуальні форми ґрунтуються на колірних відносинах, наприклад червоний – чорний, де червоний викликає підвищену емоційну реакцію: для більшості людей червоний символізує кров, вогонь.

Символічний образ дерева свободи (Додаток А, рис.18) лаконічний: із солдатської каски загиблого загарбника проростає пагінець з жовто-синіми листочками.

З позицій засудження розглядаються місцеві колаборанти, зокрема мери-зрадники (Додаток А, рис.22), іноземні компанії (Додаток А, рис.19, 20), які продовжують співпрацювати з країною-агресоркою. Їх прирівняно до ворогів, що поставили отримання прибутків вище репутаційних втрат. У роботі

В'ячеслава Снісаренка «Vogue Russia» саркастично зображено дівчину з модельного бізнесу в образі скелета з червоною хусткою на шії (Додаток А, рис.21).

Тематична група, яку ми виділяємо серед сучасних плакатів проти російської агресії, – засуджуйте насильство. Такими, наприклад, є роботи Миколи Гончарова, представлені на онлайн-виставці «Зброя плакатного символу» (Додаток А, рис. 23-26). Роботи художника не обтяжені деталями, лаконічні. Сильна сторона плакатів М. Гончарова – праця з образом, із тим, що автор у нього вкладає. Смертоносні бомби, якими щедро “частує” країна-агресор мирне населення подано у різних сатиричних образах: скелет у кокошнику (Додаток А, рис.23), георгіївська стрічка з бомбою (Додаток А, рис.24), агресія країни-терористки (через триколон) проти мирного населення передано через символіку кольору (Додаток А, рис.25), де червоний – символ кривавих наслідків від обстрілів ракет.

Плакатист М. Коваленко у своєму першому плакаті із серії «Плакати воєнного часу» зобразив руку з трьома відрізними пальцями на фоні прапора України (Додаток А, рис. 27.а.). Вказівний і середній пальці підняті вгору символізують знак “peace” (мир) або ж через схожість нагадують нам букву V від слова “victory” (перемога). Головна ідея передана метафорично – засудження війни (Додаток А, 27.б) Чорний/червоний кольори символізують світ смерті та руйнувань, які несе “RUSSIAN WORD”, підсилено символом “Z”, що неминуче пов'язаний у нашій свідомості зі смертю. Упізнаваними рисами плакатів М Коваленка є конструктивізм (Додаток А, рис.27.б, в).

Плакати цієї тематики зосереджують увагу на загрозах і необхідності єдності або роблять акцент на несправедливості війни. Прикладом таких плакатів є виставка під назвою «Творчий опір», яка пройшла у Кракові (Додаток А, рис.28, 29, 30). Кожен студентський плакат як гостра зброя, що викриває варварські дії терористів. У своїх роботах автори використовують як відомі та класичні символи і метафори, так і нові, що з'явилися безпосередньо у відповідь на вороже вторгнення. *«Війна – це не лише біль втрати, війна – це віра в*

перемогу і спонтанний пошук нових смислів і символів», – заявляють студенти [15]. На плакаті «Буча. Гостомель. Ірпінь» (Додаток А, рис.28) зображено профіль дівчини у вінку, яка лле криваві сльози. Це ніби активізує чуттєву сферу людини, нагадує про ті жахливі події, змушуючи відчутти біль чи то фізично, чи то емоційно.

Плакат (Додаток А, рис.29) виконано у форматі колажу. Фото з різних місць, що зазнали російської агресії, та синьо-жовта стрічка у центрі плаката, скроплена кров'ю, засуджують війну. Водночас метафоричним є зміст плаката (Додаток А, рис.30), на якому зображено кед українця, який розчавлює ворогів-тарганів (алегорія) доповнює слоган «Героборона! Виженемо паразитів з нашого дому!». Автор прямо закликає людей до рішучих дій до єдності та подальшому захисті країни.

На одному з плакатів зображено російського вояка і українку. Дівчина в путах, одяг в червоно-чорних кольорах, брудні відбитки пальців на її тілі символізують наругу: «“Русский мир” – це акт не по коханню», – підписав автор (Додаток А, рис.31) [15].

Тема «Дитинство і війна» – особлива на плакатах. Автори засобами мистецтва висловлюють протест проти війни, її вбивчої стихії. Ідея плакатів – зупинити війну, яка руйнує дитячі мрії, позбавляє життя безвинних. Зупинимось на роботах Зуйченко Марії та Додонової Вікторії, стилізованих під дитячі малюнки. У роботі М. Зуйченко (Додаток А, рис.32), виконаній у стилі аніме, центральним є образ дівчинки в синцях зі сльозами на обличчі та м'якою іграшкою в руках, що є символ дитинства, понівеченого війною. Слоган плаката промовистий: «Досить рушити дитячі мрії. Зупиніться!» У роботі В. Додонової (Додаток А, рис.33) використано антитезу: сині та жовті хмаринки, на яких мирно собі лежить дитяча іграшка – ведмедик, що є символом щасливого дитинства, та націлена ракета несе інше – горе, смерть. На плакаті Нікіти Тітова (Додаток А, рис.34) пряме протиставлення життя/смерті, руйнування дитячих мрій візуалізує контраст кольорів білий/чорний. Заклик до світу: «Stop the murders of ukrainian children» («Зупиніть вбивства українських дітей»). Ці

плакати викликають емпатію, водночас піднімаючи питання про цінність дитинства та необхідність зупинити війну.

Для більшості з нас військовий плакат постає не просто висловлюванням, а як форма боротьби. Через плакати художник може без слів розповісти про той складний спектр тяжких міркувань, емоцій та жах подій, які сьогодні зазнають і через які проходять всі українці. Лаконічне послання плакатів стало однією з форм діалогу всередині українського суспільства. Вони підтримують наш бойовий дух, сприяють почуттю єдності і стежать за тим, щоб кожен з нас не відчував себе самотнім у власному болю, у готовності допомогти, у прагненні справедливості.

2.2. Національні образи та символи в плакатах про війну

Плакати, виконані дизайнерами, сповнені образністю, яка створюється знаками-символами, що можуть бути приховані на перший погляд у незначущих деталях: у кольорах (червоний асоціюється з силою та енергією, а синій може символізувати відвагу чи небесний захист); символах (прапор та емблеми герба, образи героїв, або ворогів).

«Кризові моменти української історії породжують потребу в суспільних авторитетах, і серед них завжди був Тарас Шевченко. У березні 2022 року стартувала загальнонаціональна ініціатива «Шевченко закликає, Україна перемагає!», яка мала на меті збудити патріотичні почуття українців і закликати до єднання в боротьбі проти агресора, залучаючи увагу міжнародної спільноти. У рамках цієї акції зображення Шевченка були стилізовані під сучасних військових. У столиці відбулася відкриття експозиції «Шевченко 4.5.0», де було виставлено 20 плакатів, на яких Тарас Григорович з'явився в оновлених амплуа.

В експозиції представлені також плакати «Катерина. Маріуполь» Максима Паленка, «Borodianka» М. Боровнікової. На основі синтезу прийомів і технік, смислової інверсії – уособлення Т. Шевченка в нових образах: «Шевченко-

прикордонник» О. Грехова (Додаток А, рис.35), образ воїна ЗСУ «Шевченко» М. Дяченка (Додаток А, рис.36).

Серед експонатів виставки – плакат Нікити Тітова: усередині чорно-червоного серця контуром окреслено Шевченка. Цей плакат під назвою «Шевченко – це коріння та дух, палаюче серце українського народу, хай б'ється вічно!» (Додаток А, рис.37), метафорично передано той бойовий дух, який мав на меті вселити в нас почуття єдності та спільності [18].

Художниця Ірина Ільїнська на одному з плакатів зобразила захист пам'ятника Шевченку в Харкові (Додаток А, рис.38). У березні його обкладали мішками з піском, щоби вберегти від обстрілів. Художниця зазначала, що це символ міста: «Зберегти Тараса – означає зберегти Харків»[18].

Патріотичний зміст має плакат М.Гончарова (Додаток А, рис.39): синього кольору бандура-зброя на жовтому тлі символізує силу духу кобзарів у сьогоденні. Слоганом є відомий афоризм Т. Г. Шевченка «Борітеся. Поборете!», виконаний стилізованим шрифтом. Метафорично передано майбутнє у плакаті-фотоколажі Поліни Корпан (Додаток А, рис. 40). Мати і донька – два покоління, які пройшли випробування війною, тло – маки – символ пам'яті, оптимістичний слоган «Україна буде процвітати!». Плакат Пархоменка Руслана (Додаток А, рис. 41) трансліює здатність людини за допомогою власних дій відкрити в собі приховану силу чи потенціал. Загалом цей плакат виражає ідею активного руху до світлого майбутнього, підкреслюючи національний патріотизм, силу та незалежність України через символічне зображення герба та використання слогану «Сила. Єдність. Незалежність».

Деякі плакати сповнені в'їдливого гумору, що досягається сміливим введенням у зображення метафори, символіки, мають виразне сатиричне прочитання. Так, використовуючи засоби карикатури, В. Казаневський у своєму плакаті (Додаток А, рис. 42) вістря сатири спрямовує проти імперії тероризму, яку уособлює притиснутий до кривавої стіни господар кремля з націленим на нього багнетом-тризубом у руках Т. Шевченка в образі воїна ЗСУ.

Дизайнерка, мистецтвознавиця, викладачка Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну Катя Лісова працює в галузях художнього текстилю та цифрової графіки. І це дивовижним чином переплітається в її плакатах-цифрових колажах. «Сила пам'яті» – це патріотична серія із 14 плакатів, яка поєднує мотиви української народної вишивки та символи війни в Україні.

Використовуючи фрагменти фотографій, зроблених у містах, які постраждали від агресії, до та після початку війни (включаючи старі знімки місцевих мешканців), художниця Катя Лісова метафорично «поєднала» ці зображення, використовуючи орнаменти з традиційних рушників, які є характерними для таких міст, як: Маріуполь, Ірпінь, Бородянка, Харків, Одеса тощо. Лісова вважає, що цей метод був одним з найбільш влучних способів показати глибоку культурну українців.

Колажі Каті Лісової – мікс візуальних символів, пов'язаних з нашим минулим і сьогоденням. Усі елементи колажів влітаються в умовну композицію рушника або елементів народної вишивки як своєрідних знаків народної культури [12]. В Україні рушник завжди мав свою мову символів та був тим атрибутом, який супроводжував людину від народження до смерті.

У плакаті «Рушник з Бородянки» (Додаток А, рис. 43) рушник обрамлює зруйновані будинки і портрет Кобзаря в єдину композицію, що символізує незламність. Серед ключових елементів роботи «Повернення додому» (Додаток А, рис.44) – фрагмент листівки кінця ХІХ століття представляє погляд на Володимирську вулицю, одну з найдавніших Києві, яка є живим втіленням нашого величного минулого, а також включає зображення протитанкового “їжака” – оборонного елемента, що став символом незламності та відваги, знайомим кожному українцю як виразний символ опору та боротьби за свободу країни.

Висновки до 2 розділу

Отже, дослідження аспектів розвитку плаката виявило тематичні вектори, за якими митці реалізують свої творчі праці, а саме: уславлення героїв і героїчних вчинків; війна і дитинство; засудження агресії та терору, закликати НАТО закрити небо; образ ворога, а саме образ Путіна як ініціатора вторгнення, глузування над ворогом, засудження колаборантів та іноземних компаній, що підтримують агресію, моральний авторитет українців (меми – образи класиків).

Стилістика виконання плакатних творів ґрунтується на традиційних техніках, однак знаходить і нові сучасні прийоми і засоби графічного рішення, залучаючи арсенал технічних засобів, які дозволяють використовувати сучасні комп'ютерні технології, зокрема карикатуру, фотореалізм, колажування, стилізація під дитячий малюнок. Національні теми в плакатах в основному передаються через використання символічних зображень, які слугують мовою для комунікації конкретної інформації – візуально.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНИЙ ПЛАКАТ У БОРОТЬБІ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

3.1. Патріотичні плакати Микити Шилімова

Сучасні патріотичні плакати українських художників відображають події, воєнні злочини та хибну російську пропаганду проти України. Головна особливість плаката – у яскравому зображенні і в потужних заголовках або закликах. Митці часто використовують у плакаті художню метафору, фігури різного масштабу, ілюструють події, які проходять у різний час та в різних локаціях. У Запоріжжі відкрили чергову виставку просто неба із серії «Плакати військового часу». Кожен із талановитих авторів сучасного патріотичного плаката своїми роботами відобразив свій артспротив у боротьбі проти російської агресії. Серед сучасних художників-плакатистів є чимало тих, хто проживав свого часу у Харкові. Нам вдалося взяти інтерв'ю (Додатки В, Г) у Микити Шилімова та Нікити Тітова, які сьогодні використовують свою творчість для того, щоб привернути увагу до проблем війни, висловити солідарність з тими, хто постраждав від конфлікту, та підкреслити важливість миру (Додаток Б).

«Моя творчість часів війни спрямована на те, щоб показати справжній образ “російського міра”, зірвати з нього маску романтики російської самобутності, величі та ностальгії за минулим», – Микита Шилімов, дизайнер і митець, що працює з темами, пов'язаними з соціальним, культурним та політичним життям України й світу [19].

Український дизайнер та митець, учасник Міжнародного симпозіуму сучасного мистецтва BIRUCHIY contemporary art project Микита Шилімов народився 1992 року в Черкасах. У 2017 році закінчив Харківську державну академію дизайну та мистецтв за спеціальністю «Графічний дизайн».

Ключові теми, які висвітлює Микита Шилімов, – соціальні, культурні й політичні процеси України та світу. Від 2014 року інтенсивно працює над

мистецькими проектами, висвітлюючи окупацію Криму та російське військове втручання в Україну через мистецтво.

У доробку Микити Шилімова понад сотня плакатів на воєнну тему та інші гострі теми. За часів студентства брав участь у роботі міжнародної резиденції сучасного мистецтва BIRUCHIY [19].

Микита Шилімов презентує концепцію творчої виставки «Інтервенція» як проєкт, присвячений вивченню та демонстрації взаємозв'язку між людиною та соціальними потрясіннями, що відбуваються в країні – фактично, інтервенції держави у внутрішній світ окремої особистості та людській зворотній реакції на це. Ця виставка представляє собою рефлексію на події, що відбувались в Україні протягом останніх років. Форма плаката – це спосіб заявити власну думку, погляд на актуальні проблеми та питання, що нас оточують, зробити інтервенцію в чужий світогляд [19]. «сі плакати, розроблені на основі розслідувань міжнародної волонтерської спільноти InformNapalm, є добровільною ініціативою для інформування української та іноземної громадськості про неоголошену війну проти України, анексії Криму та діяльність російських спецслужб, а також бойовиків так званого «ДНР», «ЛНР» і «Новоросії» на території України. Серія плакатів призначена продемонструвати цілеспрямованість та масштаби інформаційної агресії з боку Росії проти України, масштаби брехні та лицемірства російської влади не тільки перед своїм народом, а також перед усім світом. Основна мета проєкту – сформувати справжній образ «руського мира», зірвати маску російської величі, ностальгії за славним минулим. «Русский мир» – лише образ жаху війни, розрухи, насильства та брехні [19].

Під час інтерв'ю Микита Шилімов характеризує своє мистецтво: *«Моя творчість часів війни спрямована на те, щоб показати справжній образ «руського міра», зірвати з нього маску романтики самотності, величі та ностальгії за минулим. «Русский мір» – це втілений образ жаху, війни, розрухи, насильства на брехні!. З початком повномасштабного вторгнення Росія створює нові сенси й символи для виправдання та героїзації власної агресії. Я вбачаю свою мету у візуальній деконструкції символів загарбника, їхньому*

переосмисленні й демонстрації справжньої суті образів символів російської армії та суспільства загалом» (Додаток В).

3.2. Плакати Нікіти Тітова як зброя проти рашистської навали

Сьогодні як ніколи важлива дієздатність усіх верств населення як на передовій, так і в тилу. Один з прикладів такого спротиву творча креативна діяльність художників України. Важливо кожному бути активним на своєму місці, стати ланцюжком єдиного загального спротиву. Саме такими є твори Нікіти Тітова. Найвідоміша його робота – «Передова» – стала символом української боротьби, хоча сам автор спочатку перепитував у друзів, чи варто це намальоване показувати людям?

Негайна художня відповідь на актуальні події виражає біль, страх, відразу до загарбників та бажання демонструвати свою позицію щодо жорстоких дій. Художник розповідає, що коли щодня чує про російську загрозу, він малює, аби українцям стало легше, допомагає українцям триматися у важкі часи, створюючи плакати. Вони розлітаються репостами у соцмережах. [29]. *«Я малював з дитинства, проте не можу сказати, що малював краще за багатьох дітей. Мені цікаво відобразити свої думки, робити їх простими і ясними. Я малюю досить просто і хочу, аби люди відчули те саме, що відчуваю я»*, – говорить художник Нікіта Тітов [29].

Народився 1973 року в Йихві Естонія. У 1997 році закінчив Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, отримав спеціальність на художньо-графічному факультеті. Український художник, графік, дизайнер, оформлювач театральних постанов. Автор більше 1000 графічних творів та обкладинок для понад 30 книжок українських письменників. Із 2018 року працює художником у Харківському літературному музеї.

Нікіта Тітов, відомий український ілюстратор, автор театральних декорацій і плакатів, а також творець обкладинок для понад десяти сучасних українських видань, представив свої відомі плакати. Вони відзначаються

виразом українського героїзму, волею до життя і боротьби. Його роботи впевнено натякають на наближення перемоги України. Патріотичні плакати Тітова, що демонструють непохитну відвагу українців, були частиною виставки «Українські плакати воєнного часу», експоновані в кількох залах галереї. Перший патріотичний плакат був зроблений під час Майдану, 2013 рік.

Те, про що кричить серце кожного українця з 24 лютого, харків'янин Нікіта Тітов уміє влучно відтворити на плакаті. Художнику вдається без слів передати цілу історію за допомогою образів. Створює свої роботи він, як правило, під впливом подій, що відбуваються нині в Україні. До прикладу, після захоплення острова Зміїний він намалював плакат з червоним кораблем-кремлем, який тоне в крові. Доповнив малюнок відомою фразою прикордонника. Ту роботу художника стали розміщувати на білбордах по Україні, використовувати на принтах і сувенірах.

Автор не зупинився і продовжив створювати нові плакати. *«Плакат дуже стисла форма донесення думки, проста і лаконічна, чітко передає головний посл... Думаю, зараз настав момент, коли плакат переживає свою хвилю, своєю простотою і чіткістю він швидко передає ту думку, яку хотів донести автор, тож дедалі більше стає серйозним інструментом впливу по всьому світу»*, – говорить митець під час інтерв'ю (Додаток Г).

Усі його роботи мінімалістичні, але наповнені глибоким змістом. Дехто називає їх філософськими. *«Для мене плакати і все, що я роблю, – це власний щоденник, просто фіксація думок, переживань. Я дуже рідко готую щось заздалегідь, все відбувається миттєво, як відповідь на ті думки, які мене не відпускають»* (Додаток Г).

Деякі теми в нього повторюються. Наприклад, башта Донецького аеропорту у Тітова є у трьох варіаціях. Художник пояснює, що ця тема засіла в серці. Момент, коли “кіборги” повісили прапор на даху терміналу Донецького аеропорту, він також відобразив у своїй роботі. [29]. Свої нові малюнки Нікіта Тітов викладає чи не щодня. Нова серія робіт мала додати сили українським містам – символи населених пунктів зображені як знаки оборони – меч чи

кинжал. Нікіта ділиться: найяскравіші малюнки народжуються в найтемніші часи. Проте зізнається, що йому більше подобається малювати не про війну, а про кохання. Творчий доробок автора налічує серію плакатів, що постійно оновлюються різними сюжетами, серед яких «Казкові персонажі», «Колискова», «Інтроспекція», «ЧБ», «Тваринки», «Крила», «Поличка», «Ніжне», «В сенсі» та інші [29].

Свої творчі роботи Нікіта Тітов аналізує так: *«У мене немає якоїсь певної техніки, одного художнього прийому, під кожную роботу я шукаю власну виразну мову, яка підходить під завдання, а головне завдання – це зробити роботу так, щоб було зрозуміло саме те, що я хотів передати, навіть для самого себе, бо з часом забуваєш дуже багато і саме чіткість передачі думки дає можливість згадати про що думав у той чи інший момент»* (Додаток Г).

3.3. Вивчення сприйняття сучасного патріотичного плаката молоддю

Для того, щоб вивчити сприйняття сучасного патріотичного плаката молоддю, було проведено соціальне опитування серед 190 респондентів (віком від 13 до 30). Дослідження проводилося протягом листопада – грудня 2023 року. Обсяг вибірки респондентів – 190 (КЗ «ХНЛ “Обдарованість”» ХОР).

Респондентам було запропоновано заповнити анкету, яка містила 5 запитань (Додаток Д). Анкета була анонімною, що дозволило отримати максимально правдиві відповіді на поставлені запитання.

У першому запитанні визначалися емоції, які відчуває людина, коли розглядає плакати про війну. Варіанти відповідей розподілились наступним чином: сум – 51%, гнів – 18%, співчуття – 20%, обурення – 7%, інше – 5%. (Додаток Е, рис. 1)

У другому запитанні респондентам потрібно було висловити свою думку про те, чи може плакат про війну впливати на їх особисті погляди та світогляд. Було три варіанти відповідей: «Так», «Ні», «Не впевнений(а)». Вони розподілились наступним чином: 52% респондентів зазначили, що плакат все ж

таки мають на них вплив; 19% вважають, що це ніяк не впливає на них; 29% було важко визначитись з точною відповіддю (Додаток Е, рис. 2)

Можна зробити наступні висновки: кількість тих, хто обрав «Так», може свідчити про те, що плакат все-таки впливає на них та, швидше за все, емоційне зворушення, спричинене зображенням страждань і руйнувань, що відбуваються під час війни, викликає в них рефлексію і переосмислення власних поглядів на конфлікти, військові дії. За кількістю тих, хто обрав варіант «Ні», можна сказати про те, що для цієї частини опитаних емоційний аспект не є вирішальним у формуванні їх світогляду чи особистих поглядів на події або, можливо, вони вже мають чітке ставлення до цього питання, яке не змінюється внаслідок побаченого на плакаті.

У третьому запитанні визначалися ті елементи, які, на думку учасників, мають найбільшу ймовірність привернути увагу та мати ефективний вплив. Варіанти відповідей розподілились наступним чином: 63% обрали «Сильне зображення», 29% «Якісний текст/слоган», 3% «Яскраві кольори» та 5% «Інше». Всі ті, хто обирав «Інше», зазначали, що їм важко визначитись з одним елементом і обрали всі вище зазначені пункти (Додаток Е, рис. 3).

Результати опитування свідчать про важливість візуальних засобів комунікації і їх вплив на аудиторію(сильне зображення) та словесного вираження разом з ідейним наповненням у комунікаційних матеріалах(якісний текст/слоган). Те, що лише 3% віддали перевагу яскравим кольорам, може свідчити, що в тих сферах, де важлива візуальна привабливість, наявність яскравих кольорів може бути важливою, але цей елемент не є головним для більшості учасників. Кількість опитуваних, що зазначили всі перелічені пункти, говорить про комплексність та різноманіття факторів, які можуть впливати на успішність плакату.

У четвертому запитанні визначалися, які теми/аспекти війни учасники вважали найбільш цікавими/близькими. Варіанти відповідей розподілились наступним чином: 10% обрали «Гуманітарні аспекти», 30% «Військові події», 22% «Миротворчі зусилля», 32% «Спротив війні», 6% «Інше». Цікаво, що деякі

респонденти, які обирали «Інше», вказували всі вище перераховані пункти, ще дехто зазначав «Зруйновані і покинуті будинки» як найбільш цікаву/близьку для себе тему, а інші говорили, що жодна з названих тем йому не цікава (Додаток Е, рис.4). Загалом можна зробити декілька висновків на основі результатів цього питання. Різноманітність тем, обраних учасниками опитування, свідчить, що війна є складним і багатогранним явищем, яке впливає на різні сфери життя. Значна кількість учасників цього опитування виявила інтерес до гуманітарних аспектів війни, а також до спротиву війні, що свідчить про їхнє бажання розуміти та впливати на ситуацію в мирний спосіб. Деякі респонденти відзначили, що жоден з названих пунктів не відповідає їхнім інтересам, що може свідчити про загальне розчарування від війни та бажання зосередитися на інших аспектах життя. Це може бути спричинено особистими стражданнями і спостереженням за стражданнями мирного населення, включаючи знищення будівель, переслідування, голод та інші форми гуманітарної кризи.

У п'ятому запитанні респондентам потрібно було обрати зміст плаката, через який вони змогли б висловити свою позицію щодо агресії. Варіанти відповідей розподілились наступним чином: 26% зазначили «Відображення страждань людей на війні», 29% «Заклик до єднання проти агресора», 19% «Підкреслення важливості миру та свободи», 15% «Зображення героїзму та вольового ставлення до ситуації», 4% обрали «Інше». (Додаток Е, рис. 5).

Висновки до 3 розділу

Проаналізувавши сучасний патріотичний можемо констатувати, що національні художники внесли чимало інновацій у сферу сучасного плакатного мистецтва України, зокрема застосування широко відомих кольорових комбінацій – синього з жовтим та червоного з чорним. Використання обмеженої кольорової гами, зосередженість на ключових елементах, а також елементи етнодизайну і символіка, стали важливими нововведеннями. Проаналізовано творчість на тему війни 2022-2023 рр. талановитих українських дизайнерів М. Шилімова та Н. Тітова.

У роботі визначено вплив патріотичного плаката на формування громадянської позиції, прагнення захистити нашу національну ідентичність.

Результати опитування підкреслюють, що основними емоціями, які викликають плакати про війну, є сум (51%) та співчуття (20%). Половина опитаних (52%) вважає, що такі плакати можуть впливати на їхні особисті погляди та світогляд через відображення страждань і руйнувань, спонукаючи до рефлексії. Найбільший інтерес викликають теми “Спротив війні” (32%), “Військові події” (30%), і “Миротворчі зусилля” (22%), відображаючи бажання глядачів впливати на ситуацію мирним шляхом. Опитування також засвідчило значення візуальної комунікації та її вплив на аудиторію (63%), підкреслюючи важливість якісного текстового контенту (29%). Зміст плакатів, що висловлює позицію проти агресії, спонукає 29% респондентів до єдності у відповідь на загрози, тоді як 26% наголошують на гуманітарні аспекти війни і визнання страждань цивільних

ВИСНОВКИ

1. Вивчення історії виникнення плаката як виду графічного мистецтва показало, що на різних етапах свого розвитку він слугував різноманітним цілям: носив інформаційний, естетичний, рекламний та пропагандистський характер. Основною метою плаката завжди було створення візуального зв'язку з аудиторією та спонукання до рефлексії та дії. Стили, зображення та символіка плакатів еволюціонують, відображаючи зміни в соціальних тенденціях та культурних аспектах суспільства.

2. Воєнні плакати – особливий вид інформаційного видання, що використовується для передачі інформації, пов'язаної з військовими конфліктами. Вони можуть служити різним цілям, включаючи мобілізацію, пропаганду, підтримку Збройних Сил або засудженню війни. У контексті сучасних подій, під впливом військової агресії держави-агресора, роль і функції плаката зазнали значних змін. Інформаційні плакати допомагають зберегти історичну пам'ять та стають нашою зброєю на психологічному та інформаційному етапі протистояння.

3. Дослідження виявило тематичні вектори, за якими сучасні митці воєнного плаката реалізують свої задуми, а саме: засудження війни; уславлення героїв і героїчних вчинків; моральний авторитет українців, захист мирного населення, дітей; заклик до НАТО закрити небо; образ ворога, а саме: образ Путіна як ініціатора вторгнення, глузування над ворогом, засудження колаборантів та іноземних компаній, які залишаються працювати в Росії.

4. Українські митці-плакатисти здебільшого сьогодні застосовують інноваційні техніки і засоби для графічного оформлення, включаючи комп'ютерні технології. Сучасні інформаційні плакати про війну є зразками різних стильових прийомів та технік: фотореалізм (М. Шилімов, Ю. Трохимчук, А. Федай, М. Дайнеко), конструктивізм (М. Коваленко), монументалізм (Є. Біла), артдизайн (А. Ярмоленко), використання мемів (Р. Рабенко), карикатур (В. Казанеський, В. Снісаренко, О. Кустовський, А. Печерська), аніме (А.

Антоненко, В. Зубченко, В. Додонова), плакати-цифрові колажі візуальних символів, пов'язаних з нашим минулим і сьогоденням (Катя Лісова, Поліна Корпан). Візуалізація образів реалізуються в основному у форматі спрощеної лаконічної графіки на межі символів та метафор (М. Гончаров, Н. Тітов, М. Коваленко).

5. Національні мотиви плаката реалізуються через систему візуальних символів та візуальних знаків, за допомогою яких митці створюють художні образи. Зафіксовано такі особливості: лаконізм зображення, зрозумілість ідеї, шрифт, що легко зчитується, яскраві кольори: поєднання синьо-жовтого як символів держави, синього як символу відвагу чи небесного захисту та червоно/чорного (контрастність: червоний – життя, сила, енергія/чорний – смерть), елементів етнодизайну (вишивка, рушники), державної символіки (прапор та емблеми герба), образи ворогів (карикатура), звернення до образу Т.Шевченка як символу моральної стійкості у новітній інтерпретації, – які є невід'ємною частиною в консолідації і національній ідентичності українців.

6. Під час спілкування з сучасними художниками-земляками наживо (інтерв'ю) та вивчення змісту їх робіт зроблено спробу мистецького аналізу патріотичних плакатів М. Шилімова, Н. Тітова, які у своїх роботах формують справжній образ «руського міра» – образ жаху війни, розрухи, насильства та берехні; трансформують глибокі історичні коди ідентичності українського народу в її національній символіці; розкривають роль сучасного патріотичного плаката як домінуючого елемента консолідації українського народу в історичних умовах війни з Росією.

7. У ході експериментального дослідження визначено вплив патріотичного плаката на формування громадянської позиції молоді. Сприйняття сучасного патріотичного плаката молоддю може варіюватися в залежності від культурних, освітніх та особистісних факторів.

Однак, загалом можна зробити декілька узагальнень, як-от: твори харківських художників Микити Шилімова та Нікити Тітова сформували образ «руського міра»-це образ жаху війни, розрухи, насильства та брехні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейканіч А. І. Плакат: його види та жанри. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2013. Вип. 19(1). С. 121-126.
2. Асадчева Т. (2022, 16 квітня). Війна очима молоді: у столиці презентують актуальний артпроект. Вечірній Київ.
URL:(<https://vechirniy.kyiv.ua/news/64977/>) (дата звернення 12.10.23)
3. Барсукова О. У Нью-Йорку показали українські плакати воєнного часу.
URL:(<https://life.pravda.com.ua/culture/2022/10/19/250907/>)
4. Білий О. Постери з'являються від того, що хочеться кричати на весь світ.
URL:(<https://telegraf.design/design-pid-chas-viyny/>) (дата звернення 12.11.23)
5. Будник А., Гамалія К. Образи «героя» та «ворога» в плакатах періоду війни. URL:(<http://demiurge.knukim.edu.ua/article/view/266901>) (дата звернення 09.11.23)
6. Роменська В. Київська Організація Національної Спілки Художників України. URL: (<http://konshu.org/events/3790.html>) (дата звернення 29.02.24)
7. Вальтер Х. Политический плакат – зеркало своего времени. Проблемы истории, филологии, культуры. 2016. №3. С. 143-149.
8. Гладун О. Д. Український плакат: етапи розвитку візуально-пластичної мови. Сучасне мистецтво. 2018. №14. С. 115-122.
9. Грищенко В. В. Особливості дизайну в мистецтві плаката. Дизайн-освіта в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку та євроінтеграція. Київ. 2011. №6. С. 138-140.
10. Гула Є. Роль і розвиток сучасного українського плакату в умовах війни / Є. Гула, А. Трикозенко, І. Масич // Актуальні проблеми сучасного дизайну : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2023 року. – У 2-х т. – Т. 2. – Київ: КНУТД, 2023. – С. 62-64.
11. Іван Єрмаков. Радіо свобода. Війна України з Росією і постать Тараса Шевченка. Виставка плакатів у Києві. URL:(<http://surl.li/njjae>) (дата звернення: 19.11.2023)

- 12.Ізборник. Опис деяких деталей з Київської ратуші. Архангел Михаїл.
[URL:\(http://litopys.org.ua/magdeb/del13.htm\)](http://litopys.org.ua/magdeb/del13.htm) (дата звернення 09.11.23)
- 13.Кафедра дизайну НАОМА. Майстерня В.Шості.
[URL:\(https://www.facebook.com/designmajsternya/\)](https://www.facebook.com/designmajsternya/) (дата звернення 29.02.24)
- 14.Кафедра дизайну Університету Грінченка.
[URL:\(https://www.facebook.com/design.kubg\)](https://www.facebook.com/design.kubg) (дата звернення 29.02.24)
- 15.Колекція постерів війни. University Libraries University of Washington: веб-сайт. [URL:\(https://content.lib.washington.edu/postersweb/index.html\)](https://content.lib.washington.edu/postersweb/index.html) (дата звернення 30.09.2023).
- 16.Комісаров С. (2022, 13 квітня). Виставка «На сніданок була війна» у київській галереї «Митець». Укрпрес-інфо. [URL:\(https://cutt.ly/UXI0BGN\)](https://cutt.ly/UXI0BGN) (дата звернення 30.09.2023)
- 17.Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності. Одеса: Чорномор'я, 2007. 156 с.
- 18.Лагутенко О. Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: збірник статей. За ред. М.І.Яковлева. ІПСМ НАМ України, 2012. С. 41-72.
- 19.Лісова Катя: Сила пам'яті [URL:\(https://www.artvsesvit.com/Gallery/gallery/ukraine-modern/ukraine-modern-16.php\)](https://www.artvsesvit.com/Gallery/gallery/ukraine-modern/ukraine-modern-16.php) (дата звернення 30.09.2023)
- 20.Найкоротша історія російсько-української війни. Радіо Свобода: веб-сайт. [URL:\(https://www.radiosvoboda.org/a/31380909.html\)](https://www.radiosvoboda.org/a/31380909.html) (дата звернення 30.03.2023).
- 21.Підкуймуха Л., Кісс Н. (2020). Битва наративів: Політичні меми під час укр.-2019, 2020 (20), стаття 2246.
- 22.Плакатна історія [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
[URL:\(https://www.flyeralarm.com/blog/de/plakat-geschichte\)](https://www.flyeralarm.com/blog/de/plakat-geschichte) (дата звернення: 22.05.23)
- 23.Порфімович О. Технології візуального впливу (плакатистика) в контексті Інформаційної війни. Діалог: Медіа-студії. Вип. 18-19. 2014. С. 255-265

24. Розробка плакатів. 5 правил. Азбука: веб-сайт.
URL:(<https://azbyka.com.ua/uk/razrobotka-plakatov1/>) (дата звернення 30.03.2023).
25. «“Русский мир” – це акт не по любові»: у Кракові відкрили виставку емоційних плакатів, створених українськими студентами. (2022, 7 травня).
Gazeta.ua. URL:(<http://surl.li/rhlax>) (дата звернення 29.02.24)
26. Савін В.М. Типографіка: Навчальний посібник. Київ: Вересень. 2003.
27. Ситар Г. В., Галюк А. В. Політичний плакат: співвідношення вербального й візуального складників. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Вип. 12. Том 2. С. 219-223.
28. Тинченко Я. Герої Українського неба: науково-популярне видання. – Київ: Темпора, 2010. 200 с.: іл.
29. Тітов Нікіта, плакатист: з плакатом не можна брехати, треба казати те, що відчуваєш. URL:(<https://www.arthuss.com.ua/books-blog/nikita-titov-plakatyst>) (дата звернення 30.10.2023).
30. Тугендхольд Я. А. Плакат на Западе / Я. А. Тугендхольд // Из истории западноевропейского, русского и советского искусства : сборник статей – Москва, 1987. – С. 137-159.
31. Турчак Л. І. Еволюція образотворчого мистецтва в незалежній Україні: автореф. дис. ... канд.мистецтвознавства / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2011. 16 с.
32. Українська бібліотечна енциклопедія – плакат.
URL:(<https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%82>) (дата звернення 29.10.23)
33. Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: зб. наук. праць. Вип. 9. [голов. ред. Г. Скрипник]; НАНУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2009. 334 с
34. Український друкований плакат 1950-1992 років з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. У 3 вип.: каталог. Вип. 3.

35. Український друкований плакат 1986-1992 років з фондів НБУ імені В.І. Вернадського/ уклад. Т. Галькевич, О. Донець. Київ: НБУ ім. В.І. Вернадського, 2018. 464 с.
36. Українські автори створили серію плакатів про АТО. Діловий Переяслав: веб-сайт. URL: (<https://dilovyi.info/ukrainski-avtory-stvorylykolektsiyu-plakativ-pro-ato/>) (дата звернення 30.03.2023).
37. Федорів І. Шевченко мобілізує. Як Кобзар веде у бій під час революцій і воєн. URL:(<https://glavcom.ua/publications/shevchenko-mobilizuje-jak-kobzar-vede-u-bij-pid-chas-revoljutsij-i-vojen-913350.html>) (дата звернення: 27.10.23).
38. Черничко А. Війна в кольорах: Плакати Миколи Коваленка. URL:(<https://birdinflight.com/nathnennya-2/20220418-mykola-kovalenko-placards.html>) (дата звернення: 27.11.23).
39. Шевченко В.Я. Композиція плаката. Харків: Колорит, 2004. 124 с.
40. Aulich J. & Sylvestrova M. (1999). Political Posters in Central and Eastern Europe, 1945-95: Signs of the Times. Manchester University Press.
41. Szablowska, Anna Agnieszka. Mariana Seńkiw. Plakat polski ze zbior. Muzeum etnografii i przemysłu artystycznego Inst. narodoznawstwa Nar. akad. nauk Ukrainy we Lwowie. Warszawa : Min. kultury i dziedzictwa nar., 2009.

ДОДАТКИ

Додаток А

Сучасний патріотичний плакат про російську -українську війну

Рис.1 «Це наш дім! І нам його захищати!» Автор: Єлизавета Біла

Рис.2, 3 «Борітеся! Поборете!» Автор: Яна Щавінська, Анастасія Федай

Рис.4 «Україна – в серці кожного» Автор: Кривко Наталія

Рис.5. «Там де ми – там Україна» Автор: Новікова Діана

Рис.6. «Скажемо: “Ні – війні”» Автор: Дайнеко Марина

Рис.7 «Архангел Михаїл». Рис. 8 «Країна Героїв»

Автор: Андрій Ярмоленко

Рис.9 «Слава Україні» Автор: Руслан Рабенко

Рис.10 «HITLER/PUTIN/STALIN» Автор: Олексій Кустовський

Рис.11 «1939=2022» Автор: Катерина Сюмар

Рис.12 «LUZIFER» Автор: Катерина Сюмар

Рис.13 «WANTED DEAD or ALIVE» Автор: Дарина Кохан

Рис.14 «Sexual Violence» Автор: Андрій Будник

Рис.15 «Соняшники» Автор: Анастасія Антоненко

Рис.16 «Сонях» Автор: Юлія Трохимчук

Рис.17 «Я тобі не “КРАСАВІЦА”!». Рис. 18. «FREEDOM TREE»

Автор: Андрій Ярмоленко

Рис.19, 20 «STOP FUNDING PUTIN'S WAR» Автори: Лілія Помелова, Марія Сухотенко

Рис.21 «Vogue Russia» Автор: В'ячеслав Снісаренко

Рис.22 «Мери-колаборанти» Анастасія Бухарська

Рис.23, 24, 25, 26 «Зброя плакатного символу» Автор: Микола Гончаров

Рис. 27 (а, б, в) «Плакати воєнного часу» Автор: Микола Коваленко

Рис.28 «Буча» Автор: Марія Попова

Рис. 29 «Насильство над Україною» Автор: Кирило Карєєв

Рис. 30 «Тероборона» Автор: Ірина Головка

Рис. 31 «“Русский мир” – це акт не по коханню» Автор: Попова Марія

Рис. 32 «Досить рушити дитячі мрії. ЗУПИНІТЬСЯ!» Автор: Зуйченко Марія

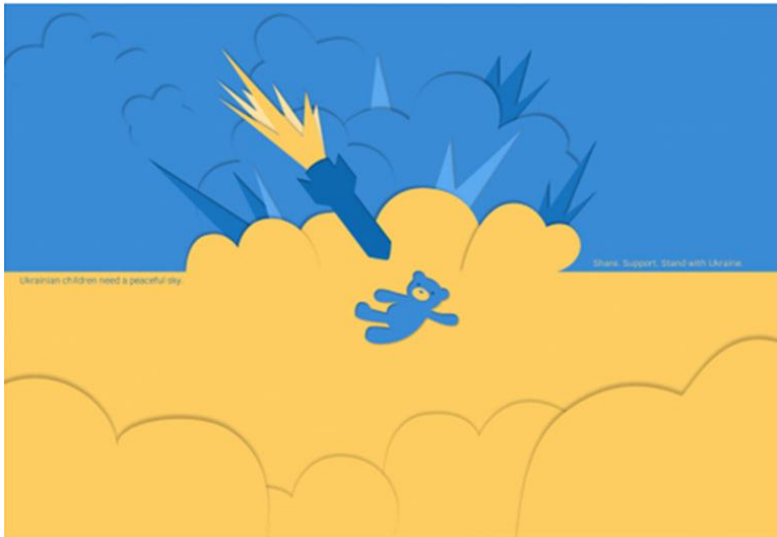

Рис. 33 «Stop the murders of Ukrainian children» Автор: Додонова Вікторія

Рис. 34 «Stop the murders of Ukrainian children» Автор: Нікіта Тітов

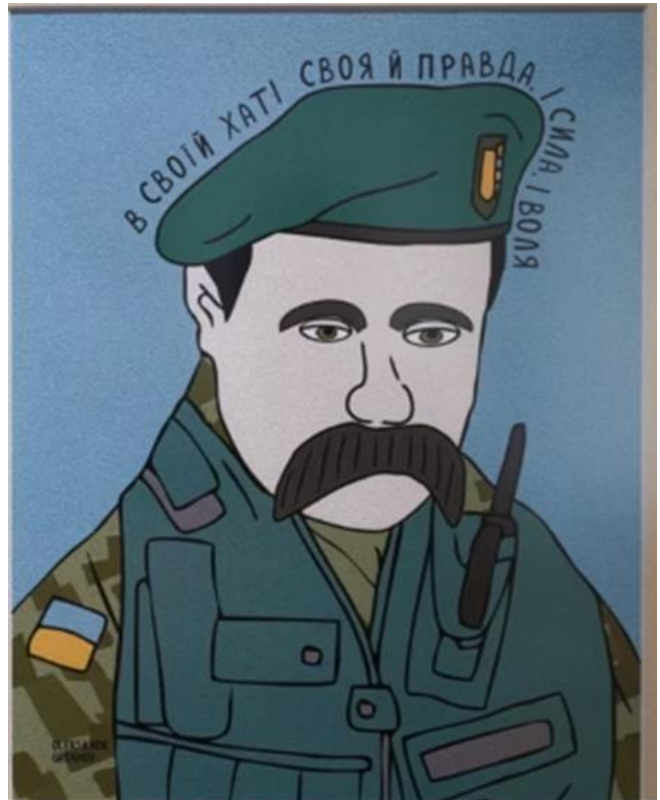

Рис. 35 «Шевченко» Автор: Михайло Дяченко

Рис. 36 «Шевченко-прикордонник» Автор: Олександр Грехов

Рис. 37 «Шевченко – це коріння та дух, палаюче серце українського народу, хай б'ється вічно» Автор: Нікіта Тітов

Рис. 38 «Зберегти Тараса – означає зберегти Харків» Автор: Ірина Ільницька

Рис. 39 «Борітеся! Поборете!» Автор: Микола Гончаров

Рис.40 «Україна буде процвітати!» Автор: Поліна Корпан

Рис.41 «Сила. Єдність. Незалежність» Автор: Пархоменко Руслан

Рис.42 «Борітеся! Поборете!» Автор: В'ячеслав Казанеський

Рис.43 «Рушник з Бородянки», Рис.44 «Повернення додому»

Автор: Катя Лісова

Сучасні художники плаката про війну

Рис.1 Микита Шилімов та його роботи

Активна творча робота Микити почалася 2014 року - тоді, коли росія здійснила агресію проти суверенної території України. Відтоді дизайнер показує сучасне та актуальне, але через призму мистецтва та власного бачення.

І щораз важливе нагадування через плакати: перемоги Україну - не вдасться.

а)

б)

в)

Рис.2 (а, б, в) сторінки з каталогу «Плакати воєнного часу» з прикладами робіт Шилімова

Рис.3 «Putin is ready to kill millions», 4 «Ruzzia» Автор: Микита Шилімов

Рис.5,6 «The scythe found a stone», «Бахмут» Автор: Микита Шилімов

Рис.7,8 «Граната Пасха», «Сваст» Автор: Микита Шилімов

Рис.9 «Z» Автор: Микита Шилімов

"... на той час я був у Києві і відчув, що країна змінюватиметься і зміни будуть настільки потужними, що колишньою вона вже ніколи не буде. Народжується нова країна і народження продовжується".

Рис.10 Нікіта Тітов

Рис.11 сторінки з каталогу «Плакати воєнного часу» з прикладами робіт Тітова

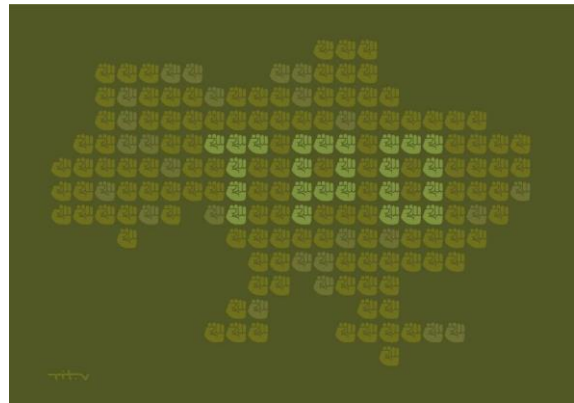

Рис.12, 13 «Волонтери», «Територіальна оборона» Автор: Нікіта Тітов

Рис.14 «Голодомор» Автор: Нікіта Тітов

РУССКИЙ ВОЕННЫЙ КОРАБЛЬ, ИДИ НАХУЙ!

Рис.15 «Русский военный корабль» Автор: Нікіта Тітов

Рис.16, 17 «За тобою країна» Автор: Нікіта Тітов

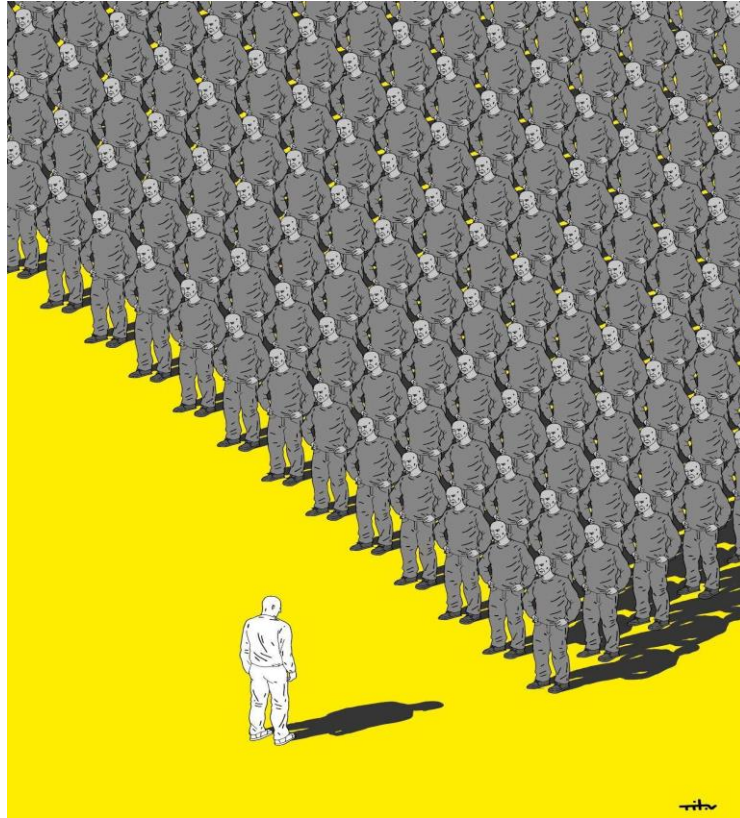

Рис.17 з циклу «Патерни» Автор: Нікіта Тітов

Рис.18, 19 «ТРИВОГА», «Дякуємо, медики!» Автор: Нікіта Тітов

Рис.20 «Патерни» Автор: Нікіта Тітов

Рис.21 «Ukraine – the shield of Europe!» Автор: Нікіта Тітов

Рис.22, 23 з циклу «Колискова» Автор: Нікіта Тітов

Рис.24, 25 з циклу «Колискова» Автор: Нікіта Тітов

Рис.26, 27 з циклу «Колискова» Автор: Нікіта Тітов

Рис.28 Автор: Нікіта Тітов

Рис.29 «Перемога» Автор: Нікіта Тіто

Інтерв'ю з сучасним художником воєнного плаката Микитою Шилімовим

- *Які чинники або події вплинули на ваше рішення стати художником плаката, і чому ви обрали саме тему війни для вашої творчості?*
- Я народився в сім'ї художників, уже з дитинства я зрозумів, що моя майбутня професія з високою ймовірністю буде пов'язана з творчістю. Вищу художню освіту я почав здобувати в Харківській державній академії дизайну і мистецтва за спеціальністю Графічний дизайн. Саме в академії я познайомився з таким видом мистецтва як художній (творчий) плакат. Я не можу сказати, що моя творчість почалась з теми війни, до 2014-го року я створював плакати на інші теми. Проте війна Росії проти України стала наймасштабнішою подією в житті всієї країни, яка відтіснила всі інші теми на другорядний план. Тому я просто вирішив зробити свій невеликий внесок в боротьбу єдиними інструментом, яким я володів – творчістю.
- *Чи спостерігаєте ви якусь зміну в сприйнятті плакатного мистецтва як інструменту протидії російській агресії протягом останніх років в порівнянні з часом до повномасштабного вторгнення? Якщо так, то які це можуть бути зміни?*
- До 2022 року (Повномасштабного вторгнення) творчі виставки, в тому числі і виставки плакатів, які демонстрували збройну агресію Росії проти України, були цікаві «близькі до серця» тільки певній групі людей, а не всій країні. Моя творчість часів війни спрямована на те, щоб показати справжній образ «руського міра», зірвати з нього маску романтики самотності, величі та ностальгії за минулим. «Русській мір – це втілений образ жаху, війни, розрухи, насильства на брехні!». З початком повномасштабного вторгнення Росія створює нові сенси й символи для виправдання та героїзації власної агресії. Я вбачаю свою мету у візуальній деконструкції символів загарбника, їхньому переосмисленні й демонстрації справжньої суті образів символів російської армії та

суспільства загалом.

- ***Яка є основна ідея, яку ви хочете висловити через свої плакати?***
- Немає єдиної ідеї, кожен плакат, кожна робота несе в собі окрему ідею. Певні плакати демонструють жах війни, жорстокість росіян, інші розбирають та руйнують російські пропагандистські тези та їх ідеї, в деяких плакатах я прямо звертаюсь до росіян з закликом не брати участь у війні та не підтримувати агресію та терор.
- ***Чи є у вас конкретні символи або елементи дизайну, які ви використовуєте для передачі певних ідей на плакатах?***
- Якщо коротко – немає. На даний момент я не хочу обмежувати себе в стилі чи конкретним набором елементів дизайну або символів. Для кожної ідеї плакату може підходити певна техніка зображення, яка розкриє повноту закладеного змісту.
- ***Як ви використовуєте кольори, текст і зображення на вашому плакаті для створення емоційного зв'язку з глядачем та підкреслення ідеї боротьби проти російської агресії?***
- По-різному. Повертаємося до попереднього питання – канонів та сталих вимог не має. Кожен плакат унікальна творча робота і відповідно плакати можуть бути зовсім не схожі між собою. Для кожного плаката створюється окрема композиція, покликана передати та продемонструвати ідею. У залежності від ідеї текст, складні кольори, реалістичні зображення можуть бути взагалі не потрібні. Навіть від умовної вимоги, що плакат має бути простий і зрозумілий, можна відходити, створюючи творчі ребуси покликані зацікавити глядача роздивитися роботу, розгадати закладений зміст.
- ***Які виклики виникають у вас під час створення плакатів, спрямованих на боротьбу з російською агресією? Чи є які-небудь етичні або моральні питання, які ви враховуєте при створенні таких робіт?***
- Мені дуже складно створювати роботи пов'язані з персональним горем та масовими вбивствами. Згвалтування, катування, масовий терор проти

мирного населення, я не можу осягнути, пропустити цей жах через себе, щоб сформулювати візуальний образ, видати гідну творчу роботу.

- ***Як ви визначаєте межі між мистецтвом і пропагандою у своїй роботі, особливо коли мова йде про боротьбу з російською агресією?***
- Плакат починав свою історію, яка агітація та демонстрація інформації. Межі між мистецтвом і пропагандою, особливо в плакаті, який висвітлює певну подію в певний проміжок часу можна вважати розмитим. Для ворожої сторони я однозначно займаюся пропагандою, а не мистецтвом, але мене банально не хвилює їх думка.
- ***Чи маєте ви якісь приклади впливу вашої творчості на громадську свідомість та дії? Чи відчуваєте ви відповідальність за те, як ваші роботи впливають на громадську свідомість?***
- Прикладом впливу можна вважати масову популярність тих чи інших робіт, як символ того, що моя ідея та зміст роботи знайшла відгук в серцях та розумі глядачів. Чи зміг я когось переконати одним своїм плакатом – навряд. Можливо такі роботи, як мої по краплині відкладаються у свідомості, змінюючи погляд людини, але це дуже поступовий етап і де відбувся надлом в поглядах, сказати неможливо.
- ***Чи маєте ви конкретні плани, проєкти або думки на майбутнє щодо створення плакатів, які стосуються теми війни?***
- Жодних конкретних планів. Нотатник в телефоні з ідеями майбутніх плакатів от і всі плани.

Інтерв'ю з сучасним художником воєнного плаката Нікітою Тітовим

- *Як ви бачите роль плакатного мистецтва, у формуванні та підтримці національної та міжнародної солідарності у боротьбі проти російської агресії?*
- Плакат дуже стисла форма донесення думки, проста лаконічна, чітко передає головний посил. Зараз епоха інформації, ніколи до цього на людину не сипалося стільки інформації, людина не може одночасно сприйняти і засвоїти таку кількість. Як наслідок, більшість людей не можуть вже довго концентруватися на одному джерелі, не можуть глибоко вникати в проблему, вчитуватися і шукати. Інформацію гортають, як гортають екран телефону. Думаю зараз настав момент, коли плакат переживає свою хвилю, своєю простотою і чіткістю він швидко передає ту думку, яку хотів донести автор, тож дедалі більше стає серйозним інструментом впливу по всьому світу.
- *Яка є основна ідея, яку ви хочете висловити через свої плакати?*
- Для мене плакати і все, що я роблю, це власний щоденник, просто фіксація думок, переживань, я дуже рідко готую щось задалегідь, все відбувається миттєво, як відповідь на ті думки, які мене не відпускають. Можливість висловитися і тим самим поділитися тим, що турбує, це свого роду терапія, тому я не будую творчих планів, не шукаю теми, а говорю про те, що думаю, просто такий спосіб.
- *Які важливі техніки ви використовуєте для того, щоб ваші плакати привертали увагу до проблеми російської агресії та мобілізували глядачів?*
- У мене немає якоїсь певної техніки, одного художнього прийому, під кожен роботу я шукаю власну виразну мову, яка підходить під завдання, а головне завдання – це зробити роботу так, щоб було зрозуміло саме те, що я хотів передати, навіть для самого себе, бо з часом забуваєш

дуже багато і саме чіткість передачі думки дає можливість згадати про що думав у той чи інший момент.

- ***Чи є у вас конкретні символи або елементи дизайну, які ви використовуєте для передачі певних ідей на плакатах?***
- Наші кольори, жовтий, блакитний, червоний і чорний, з їх допомогою яких можна розповісти практично все, що відбувається в Україні.
- ***Чи спостерігаєте ви якусь зміну в сприйнятті плакатного мистецтва як інструменту протидії російській агресії протягом останніх років в порівнянні з часом до повномасштабного вторгнення? Якщо так, то які це можуть бути зміни?***
- 2014/2015 року був сплеск плакатного мистецтва, але потім завдяки нашим захисникам у художників з'явилися інші теми і в цьому напрямі працювали одиниці, після повномасштабного наступу художників, які звернулися до плаката, стало дуже багато, що дуже важливо, бо чим більше буде нашого контенту, тим більше людей у світі зможуть зрозуміти та відгукнутися на те, з чим доводиться жити та боротися в Україні. Нам дуже важливо не втрачати увагу до цієї страшної війни, а ще важливіше в ній перемогти!
- ***Як ви сприйняли той факт, що ваш плакат під назвою "Русский военный корабль" став настільки популярним і відомим по всій Україні, з'явившись на рекламних білбордах, у соціальних мережах тощо? Як ви відчували себе у зв'язку з цим і яке відчуття викликало у вас те, що ваша творчість отримала такий рівень визнання та поширення?***
- Спокійно, для мене важливіше, що я можу зробити ще для України, аніж думати про те, що вже минуло.
- ***Чи маєте ви ще подібні приклади впливу вашої творчості на громадську свідомість та дії? Чи відчуваєте ви відповідальність за те, як ваші роботи впливають на громадську свідомість?***
- Дуже багато людей писали, що мої плакати дали їм підтримку та опору, дали надію, напевно, це найцінніше, що можна почути. Я дуже хотів би

мати можливість і сили робити і далі таку роботу.

- ***Чи маєте ви конкретні плани, проекти або думки на майбутнє щодо створення плакатів, які стосуються теми війни?***
- Я давно живу одним днем, а зараз, коли війна планувати, щось дуже складно. Звичайно я думаю про майбутнє, мрію, але рідко планую, щось на найближчі місяці, кожен день приносить щось нове, в цьому напевно і є основа життя.

Анкета «Вплив сучасних воєнних плакатів на особистість»

1. Які емоції ви відчуваєте, коли розглядаєте плакати про війну?

- Сум
- Гнів
- Співчуття
- Обурення

2. Чи вважаєте ви, що плакати про війну можуть впливати на ваші погляди та світогляд?

- Так
- Ні
- Не впевнений(а)

3. Як ви вважаєте, які повинні бути основні елементи успішного плакату про війну, щоб привернути увагу та сприйматися якісно?

- Сильне зображення
- Якісний текст/слоган
- Яскраві кольори

4. Які теми або аспекти війни на плакатах вам найбільше цікаві чи близькі?

- Гуманітарні аспекти
- Військові події
- Миротворчі зусилля
- Спротив війні

5. Якщо б у вас з'явилась можливість висловити свою позицію щодо агресії через плакат, яким би змістом ви його заповнили?»

- відображення страждань на війні
- заклик проти агресора
- заклик до світу та солідарності
- підкреслення важливості миру та свободи
- зображення героїзму та вольового ставлення до ситуації

- інше

Результати анкетування «Вплив сучасних воєнних плакатів на особистість»

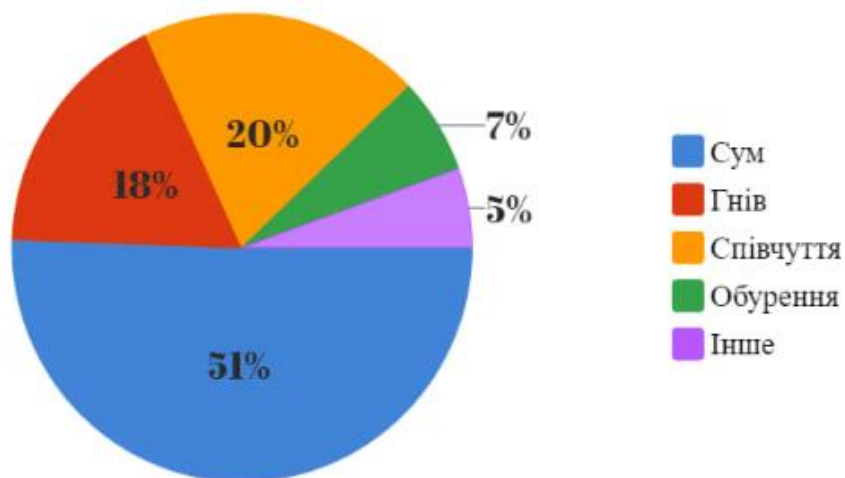

Рис.1 «Які емоції ви відчуваєте, коли розглядаєте плакати про війну?»

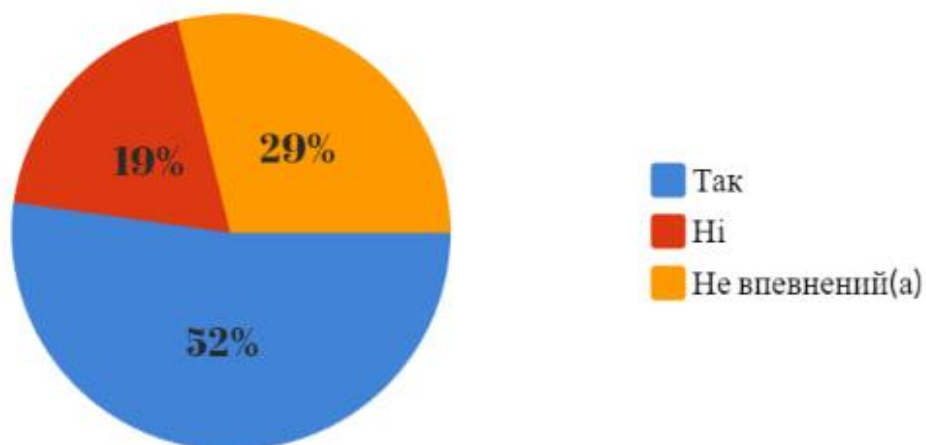

Рис.2 «Чи вважаєте ви, що плакати про війну можуть впливати на ваші погляди та світогляд?»

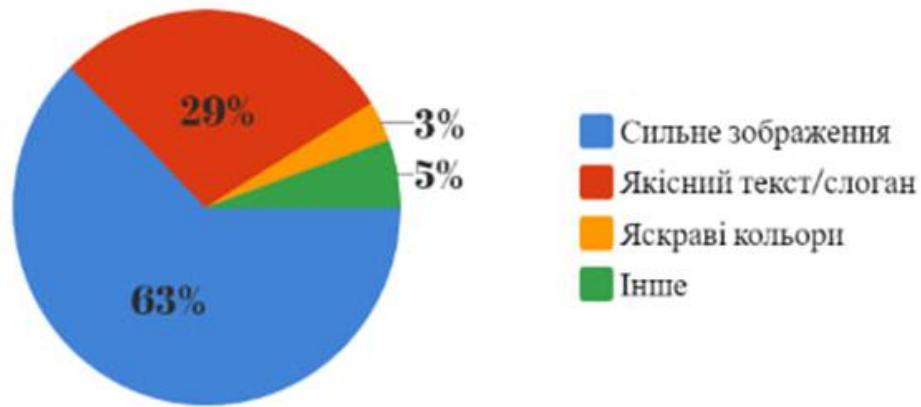

Рис. 3 «Як ви вважаєте, які повинні бути основні елементи успішного плаката про війну, щоб привернути увагу та сприйматися якісно?»

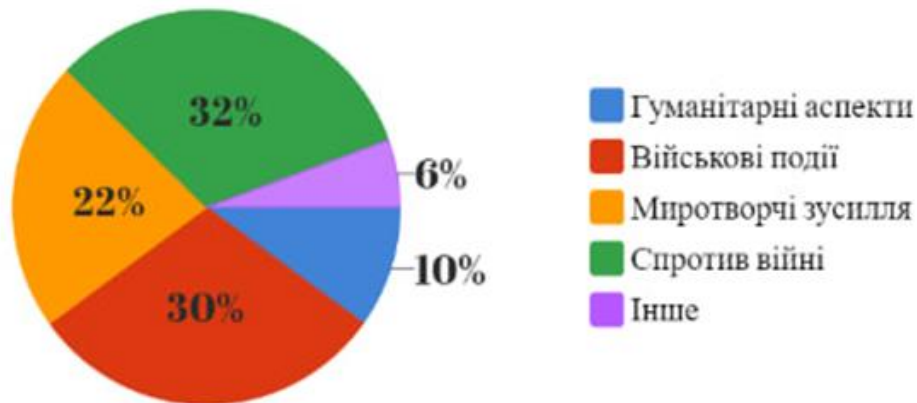

Рис. 4 «Які теми або аспекти війни на плакатах вам найбільше цікаві чи близькі?»

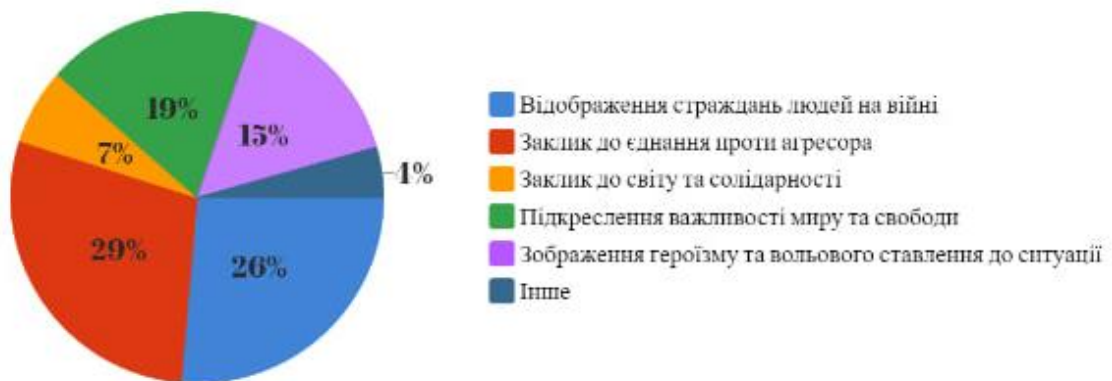

Рис.5 «Якщо б у вас з'явилась можливість висловити свою позицію щодо агресії через плакат, яким би змістом ви його заповнили?»

Різні стильові прийоми та техніки патріотичного плаката.

ФОТОРЕАЛІЗМ

«Z» М. Шилімов «Скажемо: «Ні-війні»» Автор: М. Дайнеко

КОНСТРУКТИВІЗМ

«Плакати воєнного часу» Микола Коваленко

МОНУМЕНТАЛІЗМ

АНИМЕ

«Це наш дім! І нам його захищати!» Є. Біла «Соняшники» А. Антоненко

АРТ-ДИЗАЙН

Рис.7 «Архангел Михаїл». Рис. 8 «Країна Героїв»

Андрій Ярмоленко

ВИКОРИСТВАННЯ МЕМІВ

«Слава Україні» Р. Рабенко

КАРИКАТУРА

«HITLER/PUTIN/STALIN» О. Кустовський «Vogue Russia» В. Снісаренко

ЛАКОНІЧНА ГРАФІКА НА МЕЖІ СИМВОЛІВ ТА МЕТАФОР

РУССКИЙ ВОЕННЫЙ КОРАБЛЬ, ИДИ НАХУЙ!

«Голодомор» Нікіта Тітов «Русский военный корабль» Нікіта Тітов

«Зброя плакатного символу» Микола Гончаров

ПЛАКАТИ-ЦИФРОВІ КОЛАЖІ

«Рушник з Бородянки» «Повернення додому»

Катя Лісова